

Onderweg naar een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2045

Jaarverslag Warmtetransitie 2025

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3	Hoofdstuk 3: Voortgang van de Warmtenetaanpak	22
Hoofdstuk 1: Over het Jaarverslag Warmtetransitie	4	3.1 Proeftuin 't Zand	23
1.1 Voortgang CO ₂ -doelstelling in de gebouwde omgeving	5	3.2 Ontwikkelingen in Noord	24
1.2 Collegebesluiten & Raadsbesluiten met betrekking tot de warmtetransitie	7	3.3 Ontwikkeling van het Gemeentelijk Warmtebedrijf	25
Hoofdstuk 2: Voortgang van de Besparingsaanpak	8	Hoofdstuk 4: Voortgang van de Communicatieaanpak	26
2.1 Keuzes maken binnen de Besparingsaanpak	9	4.1 Doorlopende communicatie	26
2.2 Het Isolatieprogramma	9	4.2 Warmtewijzer gelanceerd	26
2.3 Hulp Bij Isoleren	10	4.3 A/B testen met enveloppe tijdens de spouwmuurisolatie actie	27
2.4 Platform Bossche Energie Initiatieven	13	4.4 Betere vindbaarheid gemeentelijke websites	28
2.5 Ondersteuning Beginnende Buurtinitiatieven	14	Hoofdstuk 5: De financiële middelen	29
2.6 Energieloket Brabant Woont Slim	15	5.1 De financiële middelen van de Besparingsaanpak	29
2.7 Voor iedereen een energieadvies	16	5.2 De financiële middelen van de Warmtenetaanpak	29
2.8 VvE aanpak	18		
2.9 Aanpak Particuliere huur	19		
2.10 De Straataanpak	20		
2.11 Gespikkeld bezit	21		

Woord vooraf

We willen ons land, onze gemeente, schoon doorgeven aan volgende generaties, onze kinderen en kleinkinderen. We willen onafhankelijk worden van regimes waar we niet afhankelijk van willen zijn. En we willen dat het voor al onze inwoners betaalbaar én leefbaar blijft. De energietransitie raakt ons allemaal. Die transitie voelt misschien abstract, onduidelijk of ver weg. Maar toch zitten we er middenin en doen we het niet voor niets.

We zien ook dat niet iedereen dezelfde mogelijkheden heeft om mee te doen. Daarom helpen we inwoners en ondernemers bij de keuzes die zij moeten maken. Want hoe langer we wachten, hoe groter de schade aan het klimaat én de gevolgen voor onze inwoners. Tegelijkertijd biedt de overstap naar Bossche warmte juist kansen: voor nieuwe technieken, nieuwe banen en een prettige leefomgeving. En we zien dat steeds meer inwoners en organisaties die kansen willen benutten.

We hebben het afgelopen jaar veel gedaan en veel bereikt. Tegelijk merken we ook dat er grenzen zijn. Door landelijke regels kunnen sommige vormen van isoleren nu minder vaak of minder snel. En de druk op het elektriciteitsnet groeit. Dat maakt sommige plannen lastiger. Maar we laten ons daar niet door stoppen.

Als gemeente willen we niet in 2050, maar uiterlijk in 2045 klimaatneutraal zijn. Dat lijkt ver weg, maar betekent dat we al vóór 2030 extra stappen moeten zetten in energiebesparing en het de overstap naar Bossche Warmte. Daarom hebben we het afgelopen jaar gebouwd aan een stevige basis. We ondersteunden straten, buurten en VvE's. We hielpen inwoners via energiecoaches en lokale initiatieven. En door onze ervaring te combineren met slimme data, weten we steeds beter wat werkt én wat mensen nodig hebben.

Zo bouwen we stap voor stap aan een klimaatneutraal 's Hertogenbosch in 2045. Een gemeente die gezond, duurzaam en leefbaar is, voor al onze inwoners.

Mariève Craste,
Wethouder Energietransitie

**Mariève Craste,
Wethouder Energietransitie**

“ We doen wat wél kan en zoeken samen met partners naar oplossingen. Zo blijven we vooruitgaan. ”

Hoofdstuk 1:

Over het Jaarverslag Warmtetransitie

De overstap naar duurzame warmte is in volle gang en vraagt steeds meer van onze gemeente. Aan de ene kant willen we snelheid maken, aan de andere kant zien we de druk op het elektriciteitsnet toenemen en worden sommige maatregelen door landelijke regels lastiger uit te voeren. Dat maakt de opgave nóg urgenter en vraagt om slimme keuzes.

Als gemeente blijven we daarom doen wat wél kan. We ondersteunen buurten, VvE's en lokale initiatieven, en helpen inwoners via energiecoaches en praktische hulpmiddelen. Door onze ervaring te combineren met data krijgen we steeds beter zicht op wat werkt en waar de grootste stappen te zetten zijn. Ons doel blijft duidelijk: een klimaatneutrale gebouwde omgeving in 2045. Dat betekent dat we vóór 2030 extra moeten versnellen in energiebesparing en de overstap naar duurzame warmte. Samen met partners én inwoners werken we hier dagelijks aan.

In het Jaarverslag Warmtetransitie (registratienummer 17032340) hebben wij u eerder geïnformeerd over het eerste uitvoeringsjaar van de TVW 2.0.

In oktober 2023 heeft u deze Transitievisie Warmte 2.0 vastgesteld. Daarin staat hoe we via twee sporen toewerken naar een aardgasvrije en klimaatneutrale gebouwde omgeving in 2045:

- **Besparingsaanpak:** we zetten sterk in op woningisolatie om het aardgasverbruik én de energierekening van inwoners te verlagen.
- **Warmtenetaanpak:** we onderzoeken welke buurten kunnen overstappen op een collectief warmtenet, en richten hiervoor een gemeentelijk warmtebedrijf op.

In dit nieuwe verslag nemen we u mee in de ontwikkelingen van oktober 2024 tot en met december 2025, laten we zien welke voortgang is geboekt en welke keuzes de komende jaren nodig zijn om op koers te blijven.

Verderop in hoofdstuk 1 benoemen we de college- en raadsbesluiten die betrekking hebben op dit jaarverslag. En laten we zien wat de CO₂-besparing is geweest van de afgelopen jaren.

In hoofdstuk 2 bespreken we de voortgang van de aanpakken uit de Besparingsaanpak. We gaan de aanpakken langs en laten weten welke stappen we afgelopen jaren hebben gezet en wat de plannen zijn voor 2026.

In hoofdstuk 3 geven we een update over de voortgang van de Warmtenetaanpak. Waarin we stilstaan bij Proeftuin 't Zand, het collectieve warmtenet (in Noord) en de ontwikkeling van het Gemeentelijk Warmtebedrijf.

In hoofdstuk 4 staan we stil bij de communicatie uitingen van de communicatieaanpak.

In hoofdstuk 5 sluiten we af met de financiële middelen die beschikbaar zijn voor 2026.

Van Transitievisie Warmte naar het Warmteprogramma

Onder de omgevingswet moeten gemeenten een Warmteprogramma opstellen als opvolger van de Transitievisie Warmte (TVW). In het Warmteprogramma wordt vastgelegd in welke buurten binnen 10 jaar wordt gestart om deze aardgasvrij te maken en wat de alternatieve warmteoplossing wordt. Het Warmteprogramma biedt duidelijkheid aan inwoners en samenwerkingspartners over de planning en uitvoering van de warmtetransitie.

Het Rijk heeft recent de datum van de verplichtte vaststelling van het Warmteprogramma verschoven van 31 december 2026 naar 31 december 2027. In de Klimaat Impact Analyse (KIA) hebben we met u als raad afgesproken dat het Warmteprogramma in het vierde kwartaal van 2026 volgt. Daarom houden we vooralsnog deze planning aan.

1.1 Voortgang CO₂-doelstelling in de gebouwde omgeving

In de TVW 2.0 staat dat we de CO₂-uitstoot door het gebruik van aardgas in de gebouwde omgeving willen terugbrengen van 214 kiloton in 2021 naar 0 kiloton in 2045. Dat betekent dat er in 2045 geen aardgas meer wordt gebruikt. In dit jaarverslag laten we zien welke stappen we zetten richting aardgasvrij. Het is daarbij belangrijk om te weten dat de uitstoot niet alleen afhangt van wat de gemeente doet. Het energiegebruik van huishoudens en bedrijven wordt vooral bepaald door eigen keuzes. Die keuzes hangen weer samen met bijvoorbeeld gasprijzen, levensfase en koopkracht. Dat zagen we duidelijk tijdens de energiecrisis in 2022–2023: door de hoge gasprijzen zetten veel mensen de verwarming lager of uit. Ook gingen veel woningeigenaren aan de slag met isolatie. Hoewel er dus veel factoren zijn die de CO₂-uitstoot beïnvloeden, helpt het monitoren ervan ons goed om te zien of we als gemeente vooruitgang boeken richting een aardgasvrije gebouwde omgeving.

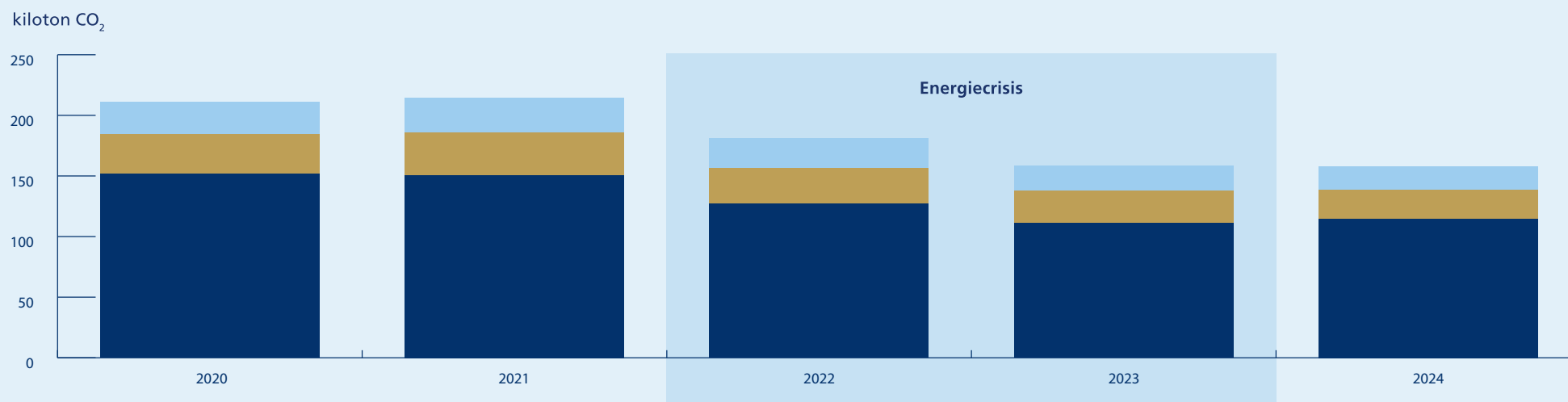
Tussen 2021 en 2024 is de CO₂-uitstoot gedaald van 214¹ naar 158 kiloton CO₂ (Figuur 1). In 2024 is het gestabiliseerd met een daling van slechts 1%. Huishoudens zijn na de energiecrisis weer meer aardgas gaan gebruiken. Bij de commerciële en publieke dienstverlening zet de daling na 2024 wél door, daar is de uitstoot in 2024 ruim 9% minder dan het jaar ervoor.

Met de vaststelling van de KIA in 2025 is er door uw raad een tempo bepaald: de afbouw van CO₂-uitstoot verloopt via een S-curve en in 2035 is de CO₂-uitstoot gehalveerd ten opzichte van 2022. Door de sterke daling tijdens de energiecrisis liggen we nu nog voor op dit tempo, maar dat beeld is tijdelijk. De inwoners die zelf makkelijk maatregelen konden nemen, hebben dat inmiddels gedaan. De groepen die overblijven, hebben de komende jaren meer steun en begeleiding nodig van de gemeente. Daarnaast komt een groot deel van de CO₂-reductie pas wanneer woningen worden aangesloten op duurzame warmtebronnen. Het aardgasvrij maken van buurten is complex en kost tijd, waardoor de resultaten pas later zichtbaar worden in de uitstootcijfers. Deze gemeentelijke inzet is echter onmisbaar om de doelen voor 2045 te halen.

¹ In de TVW 2.0 staat 217 kton CO₂. Dit is echter bijgesteld naar 214 kton. Voor meer informatie, zie <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/verbeteringen-methoden-en-gegevens/>

CO₂-uitstoot aardgas Gebouwde omgeving

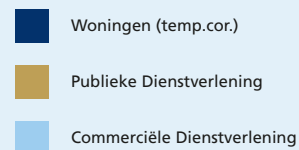
Figuur 1.

Figuur 1.

De CO₂-uitstoot door aardgas in de gebouwde omgeving in de gemeente 's-hertogenbosch tussen 2020 en 2024.

Bron: Klimaatmonitor

1.2 Collegebesluiten & Raadsbesluiten met betrekking tot de warmtetransitie

Gemeentelijke beleidsontwikkelingen

In de Nota Duurzaam zijn de duurzaamheidsambities van de gemeente vastgelegd. De nota is in 2025 aangescherpt met de aanvulling '[Verder werken aan een duurzaam 's-Hertogenbosch](#)'. Een belangrijk onderdeel van de nota is de ambitie CO₂-neutraal in 2045. Met de [Klimaat Impact Analyse](#) (KIA) wordt richting gegeven aan deze ambitie voor de thema's binnen onze invloedsfeer: mobiliteit en de gebouwde omgeving. In het Warmteprogramma werken we deze doelstelling verder uit voor de g gebouwde omgeving.

In oktober is het nieuwe [Duurzaamheidsakkoord 's-Hertogenbosch 2025-2030](#) ondertekend door de woningcorporaties BrabantWonen, JOOST, Mooiland en Zayaz, het Stedelijk Huurders Platform en de Gemeente. De woningcorporaties zijn een belangrijke partner in de warmtetransitie. In het akkoord is afgesproken dat de woningcorporaties worden betrokken bij het Warmteprogramma en dat we samenwerken aan buurtuitvoeringsplannen (BUPs). Betaalbaarheid blijft daarbij voor alle partijen de belangrijkste randvoorwaarde. De gezamenlijke ambities zijn groot, niet alles kan. Hier blijven we als partijen met elkaar het gesprek over voeren.

Voorbereiding Warmteprogramma

Ter voorbereiding van het Warmteprogramma als opvolger van de TVW 2.0 is in 2025 een afwegingskader vastgesteld voor de keuze van alternatieve warmteoplossingen in buurten. [Collegevoorstel Afwegingskader alternatieve warmteoplossingen](#).

Oprichting Gemeentelijk Warmtebedrijf

In 2023 stemde u als gemeenteraad in met de verkenning naar een publiek warmtebedrijf met de gemeente als aandeelhouder. De Groote Wielen Noord werd hierbij als casus voor een collectieve warmteoplossing meegenomen. De verkenning leidde in 2025 tot het besluit van het College van B&W om een Gemeentelijk Warmtebedrijf op te richten. U heeft als raad uw uitgangspunten meegegeven bij het wensen en bedenkingen raadsvoorstel.

[Raadsvoorstel Wensen en bedenkingen oprichting gemeentelijk warmtebedrijf](#).

Uitvoering Besparingsaanpak

Om van pilots naar lange termijn borging te gaan, is het vaak nodig om de financieringsstromen vast te leggen. Met de [subsidieregeling voor VvE's](#) en de [subsidieregeling energie-initiatieven en platform BEI](#) zorgen we ervoor dat er voor komende periode financiële middelen beschikbaar zijn.

Verder hebben we als gemeente als onderdeel van de continuïteit van platform BEI, samenwerkingsafspraken gemaakt. [Samenwerkingsafspraken platform Bossche Energie Initiatieven \(BEI\)](#)

We werken met acht regiogemeenten samen in het Meerjarig Collectieve Ontzorgingsprogramma (MCO-programma). Ter voorbereiding van het programma is in 2025 een samenwerkingsovereenkomst ondertekent door alle deelnemende gemeenten. De subsidieregeling van het MCO-programma volgt begin 2026. [Collegevoorstel samenwerkingsovereenkomst Meerjarig Collectieve Ontzorgingsaanpak - isolatieprogramma](#)

Hoofdstuk 2:

Voortgang van de Besparingsaanpak

De Besparingsaanpak laat zien dat iedereen kan meedoen aan de energietransitie. Voor koplopers ligt de nadruk op het versnellen van CO₂-reductie, individueel of samen met de buurt. Voor huishoudens met een kleine portemonnee en andere kwetsbare groepen richten we ons vooral op het verlagen van de energielasten, zodat ook zij kunnen blijven profiteren. De aanpak blijft in ontwikkeling: met pilots ontdekken we wat goed werkt, stoppen we met instrumenten die weinig opleveren en schalen we succesvolle maatregelen op.

Tegelijk houden we rekening met de beperkte ruimte om te isoleren. Er zijn beschermde diersoorten, zoals vleermuizen en gierzwaluwen aanwezig in onze gebouwen. In 2025 zijn we gestart met de onderzoeken naar de aanwezigheid van deze soorten voor een Soortenmanagementplan (SMP). Daarmee zorgen we dat we isoleren én onze natuur goed beschermen. Totdat de onderzoeken zijn afgerond en de vergunning is ontvangen, kunnen we niet alle isolatiemaatregelen uitvoeren of opschalen. Dat vraagt om keuzes. Maar we blijven doorgaan met wat wél mogelijk is en werken stap voor stap verder aan lagere energielasten en minder CO₂-uitstoot voor onze inwoners.

Gierzwaluwen bij een verblijf onder het dak (bron: Unitura)

2.1 Keuzes maken binnen de Besparingsaanpak

Komend jaar richten we de Besparingsaanpak zo in dat we het meeste bereiken voor inwoners die het lastig vinden om zelf aan de slag te gaan. geven we prioriteit aan de instrumenten die mensen helpen die risico lopen op financiële problemen door een hogere gasprijs. Zij krijgen ondersteuning via het Meerjarig Collectief Ontzorgingsprogramma (MCO-programma) en Hulp Bij Isoleren. Ook starten we een kleinschalige pilot voor particuliere huurwoningen. Bewoners in deze groep wonen vaak in slecht geïsoleerde huizen en kunnen zonder medewerking van de verhuurder zelf weinig verbeteren. De VvE aanpak loopt door: grote VvE's vallen buiten de beperkte isolatieruimte omdat zij verplicht eigen ecologisch onderzoek moeten doen. De VvE complexen worden meegenomen in het SMP onderzoek, zodat ze er later wél gebruik van kunnen maken.

Daarnaast blijven instrumenten waarmee we inwoners enthousiasmeren en informeren beschikbaar, zoals de Energieadviezen, het Energieloket Brabant Woont Slim, ondersteuning voor beginnende buurtinitiatieven en het Platform Bossche Energie Initiatieven.

De instrumenten Gespikkeld Bezit en de Straataanpak zetten we tijdelijk op pauze totdat er meer isolatieruimte beschikbaar is. Lopende projecten ronden we netjes af. Op deze manier houden we de vooruitgang vast en blijven we werken aan lagere energielasten en meer comfort voor onze inwoners.

2.2 Het Isolatieprogramma

Om koopwoningeigenaren met minder financiële middelen te ondersteunen bij het verduurzamen van hun woning, heeft het Rijk het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) opgezet. Vanuit het NIP kan 's-Hertogenbosch tot 2030 ruim € 9 miljoen euro inzetten voor isolatiesubsidies voor ongeveer 5.000 koopwoningen met een lage WOZ-waarde en slechte isolatie. Omdat isoleren voor veel inwoners een grote stap is, biedt het Isolatieprogramma laagdrempelige ondersteuning. In 2025 is vanuit het Isolatieprogramma een spouwmuurisolatieactie uitgevoerd. In 2026 wordt deze actie opgevolgd door het Meerjarige Collectieve Ontzorgingsprogramma (MCO-programma).

Spouwmuurisolatieactie

Samen met enkele gemeenten binnen de Regionale Energiestrategie Noordoost-Brabant (RES NOB), is gestart met een collectieve inkoopactie voor spouwmuurisolatie. Spouwmuurisolatie levert veel energiebesparing op, geeft extra wooncomfort en is relatief eenvoudig uit te voeren omdat de werkzaamheden aan de buitenzijde van de woning plaatsvinden. Volgens MilieuCentraal bespaart een huishouden met spouwmuurisolatie gemiddeld € 575,- per jaar op de energierekening. Juist voor huishoudens met een smallere beurs betekent dit een merkbaar verschil. De actie is gericht op volledige ontzorging: bewoners ontvingen gerichte communicatie en begeleiding bij de uitvoering terwijl de kosten voor de isolatie en het natuurvrij maken volledig werden gedekt door de gemeentelijke subsidie.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

Tussen het vierde kwartaal van 2024 en het eerste kwartaal van 2025 zijn koopwoningeigenaren per brief uitgenodigd om deel te nemen (meer informatie hoofdstuk 4.3: A/B testen brief). Hierbij was er voorrang voor huishoudens met energiearmoede en woningen met de slechtste energielabels. De maximale capaciteit van 500 deelnemers was binnen enkele weken bereikt.

Meerjarige Collectieve ontzorgingsaanpak

Negen gemeenten uit de RES NOB werken samen aan het MCO-programma, dat is ontwikkeld door Verbouwstromen. Verbouwstromen begeleid regio's in opdracht van het Rijk om een meerjarig programma op te zetten waarbij doorlopend leren centraal staat. Binnen het MCO-programma wordt één partij geselecteerd die namens de deelnemende gemeenten de komende jaren een isolatieaanbod kan doen aan alle koopwoningeigenaren. Omdat het een meerjarig programma is, kunnen woningeigenaren instappen op het moment dat zij zelf willen verduurzamen. Net als bij de spouwmuurisolatieactie is het doel van dit programma bewoners te ontzorgen, en daarmee het simpeler en aantrekkelijker maken om te verduurzamen.

Binnen het MCO-programma kunnen woningeigenaren met een lage WOZ-waarde en slechte isolatie subsidie aanvragen voor een deel van de kosten. Minima onder de NIP-criteria ontvangen meer subsidie. Woningeigenaren die niet binnen deze criteria vallen, kunnen ook gebruik maken van de ontzorging en het voordelige isolatieaanbod, maar komen niet in aanmerking voor subsidie. De subsidieregeling wordt binnenkort voorgelegd aan het College van B&W.

Voordelen regionale samenwerking

Door regionaal samen te werken bereiken we meer resultaat met hetzelfde budget. We delen overheadkosten, kopen isolatiemaatregelen gezamenlijk goedkoper in en houden daardoor meer middelen over voor subsidies.

Met de eerste twee tranches van het NIP budget ondersteunen we minimaal 2.777 woningeigenaren. Op basis van de resultaten van het MCO-programma in andere regio's verwachten we met alle drie de tranches samen 3.500 tot 5.000 huishoudens te bereiken. Zo zorgen we voor versnelling en vergroten we onze impact.

We werken met de intermediair samen op basis van gelijkwaardigheid. Leren en verbeteren staan centraal: we passen het programma steeds aan op nieuwe inzichten en ervaringen. Door als gemeenten gezamenlijk informatie te analyseren, ontdekken we sneller wat werkt en kunnen we onze aanpak blijven verbeteren.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

In 2025 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de deelnemende gemeenten. De aanbesteding is gegund en de voorbereidingen zijn gestart. De regionale communicatiecampagne Zorgeloos isoleren, ZOISO gaat in de eerste helft van 2026 van start.

Wat gaan we in 2026 doen?

Begin 2026 wordt de subsidieregeling voorgelegd aan het College van B&W. Na vaststelling worden de eerste huishoudens aangeschreven.

2.3 Hulp Bij Isoleren

Met Het Isolatieprogramma versnellen we het isoleren van woningen met een slecht energielabel. Hulp Bij Isoleren (voorheen Maatwerkaanpak Energiearmoede) biedt maatwerk voor de meest financieel kwetsbare woningeigenaren. Iedere deelnemer krijgt een vaste Hulp die hen begeleidt bij alle stappen: het aanvragen van energieadvies, het opvragen en beoordelen van offertes en het opstellen van een isolatie- en financieringsplan. Een interne commissie van een isolatie-expert en een financieel expert beoordeelt het totaalpakket. Na goedkeuring regelt de Hulp samen met de bewoner de uitvoering, subsidies en indien nodig een lening bij het Warmtefonds.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

De pilot is in het najaar van 2024 gestart en loopt tot het voorjaar van 2026. Er was plek voor 20 deelnemers. Aanmeldingen kwamen via warme overdracht van partners in het sociale domein, zoals Farent en Humanitas, en via interne kanalen zoals schuldhulpverlening en de afhandeling van de toeslagenaffaire. De doelgroep blijkt echter moeilijk vindbaar, koopwoningeigenaren met energiearmoede zijn intern én extern amper in beeld. Uiteindelijk zijn er 10 gezinnen aangemeld voor de pilot. Twee trajecten bevinden zich momenteel in de uitvoeringsfase, waarbij we op basis van offertes samen met de eigenaar tot een isolatieplan komen.

De aanmeldingen laten zien dat de benodigde ondersteuning sterk varieert tussen de deelnemers, daarom lichten we drie situaties toe.

Quotes van deelnemers
na het ontvangen van
de spouwmuurisolatie

“ Door de isolatie-actie
blijft de warmte veel
langer hangen in
mijn huis, ik voel
minder tocht. ”

“ Ik stook dezelfde
temperatuur als
voorheen, maar sinds
ik de isolatie heb
is het behaaglijker
in huis. ”

Situatieschetsen deelnemers pilot Hulp Bij Isoleren

Situatie: Jonge familie met ernstige vocht en schimmel problemen

De familie woont in een 40 jaar oude woning zonder energielabel en heeft een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Tijdens het huisbezoek blijkt dat er ernstige problemen zijn met kou, vocht en schimmel. Omdat de familie geen geld heeft voor geïsoleerd glas op de bovenverdieping, blijft het daar structureel koud. Uit angst voor hoge stookkosten gaat de verwarming boven niet aan en wordt er niet geventileerd, waardoor schimmel is ontstaan. De Hulp ziet dat de baby slaapt in een slaapkamer van zijn ouders met schimmel op de muren en dat hij veel aan het hoesten is. De zorgen over de gezondheid van de baby zijn groot bij zowel de familie als de Hulp. De familie heeft zelf al van alles geprobeerd, zoals zand storten in de kruipruimte en dagelijks dweilen, maar zonder resultaat. Samen met de Hulp wordt een verwarmings- en ventilatieplan opgesteld en uitgevoerd, en dat werkt wél. Het binnenklimaat verbetert aanzienlijk en de schimmel kan worden aangepakt. Daarna kan de Hulp met de familie een energieadvies aanvragen en een passend isolatiepakket laten opstellen.

Situatie: Mevrouw met achterstallig onderhoud

Mevrouw kocht 40 jaar geleden haar woning. Door seizoenswerk moet zij 'in de zomer sparen voor de winter, waardoor er jarenlang geen geld is geweest voor onderhoud. De kozijnen zijn verrot. Ze komt in aanmerking voor gratis spouwmuurisolatie, maar omdat de muren vochtig zijn, is isoleren nog niet mogelijk. De Hulp besluit de muren te laten impregneren, zodat zij wél kan deelnemen aan de gratis isolatieactie. Wanneer de lekkages zijn opgelost kan er verder worden gewerkt aan een verduurzamingsplan.

Situatie: Meneer die niet meedoet met pilot maar wél aanvullende hulp krijgt

Meneer woont met zijn volwassen zoon in een woning uit 1930 zonder energielabel. Zijn inkomen ligt boven 130% van het sociaal minimum en hij heeft al meerdere verduurzamingsmaatregelen genomen. Daardoor valt hij buiten het toetsingskader voor Hulp Bij Isoleren. Er is echter wél een groot probleem: een jarenlange, slecht geïsoleerde aanbouw die nooit is afgemaakt heeft grote kieren waardoor het binnen koud blijft. Meneer heeft het zelf proberen op te lossen door contact op te nemen met aannemers, maar deze bleken niet te goeder trouw. Hij is (onder druk) akkoord gegaan met verschillende offertes om de aanbouw af te maken. Daarom verwijst de Hulp hem door naar de Sociaal Raadslieden, die hem helpen om de contracten te ontbinden. Bij Eerste Hulp Bij Geldzaken bekijkt hij met een medewerker welke subsidies mogelijk zijn. De energie-expert van Hulp Bij Isoleren kijkt mee met de nieuwe offertes voor het afronden van de aanbouw. Zo krijgt meneer, ondanks afwijzing voor de pilot, toch ondersteuning waarmee hij verder kan.

Wat gaan we in 2026 doen?

Met het Isolatieprogramma helpen we steeds meer huishoudens om hun woning te isoleren. De pilot Hulp Bij Isoleren laat zien dat we hiermee nog meer mensen kunnen bereiken. Dat is belangrijk omdat iedereen uiteindelijk mee moet doen. Bewoners die complexere problemen hebben of intensievere begeleiding nodig hebben, kunnen we met maatwerk en de persoonlijke ondersteuning een passende oplossing bieden.

Om deze ondersteuning blijvend te kunnen organiseren, is het belangrijk dat er voldoende aanmeldingen binnenkomen. In 2026 evalueren we de pilot en onderzoeken we hoe we een stabiele instroom kunnen bevorderen. Zo bouwen we verder aan een aanpak die zoveel mogelijk huishoudens helpt om stappen te zetten richting een comfortabele, energiezuinige woning.

Bijeenkomst van platform BEI

2.4 Platform Bossche Energie Initiatieven

Het Platform Bossche Energie Initiatieven (BEI) is een vereniging die onze buurtinitiatieven ondersteunt, verbindt en sterker maakt. In 2025 waren er 18 energie-initiatieven aangesloten. Zij zijn zichtbaar in hun buurt en bereiken inwoners op een laagdrempelige en herkenbare manier. Als gemeente werken we samen met deze initiatieven. We gebruiken hun ervaring in het activeren van buurtbewoners bij de energietransitie, en helpen om die verder te verspreiden. Zo zorgen we samen voor meer tempo en een bredere beweging in de wijken.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

In 2025 hebben we de samenwerking met BEI officieel vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. In de samenwerking streven het Platform BEI en de gemeente ernaar om elkaar te inspireren, ondersteunen en uitdagen om gezamenlijk te werken aan een klimaat neutrale toekomst. Dit doen we op basis van onderstaande pijlers:

- Kennisdeling: versterken van onze kennis, deskundigheid en het samen leren;
- Klankbord: elkaar informeren, klankborden, over wat er leeft in de buurten en bij de gemeente, zowel over de aanpak in de buurten én ook het beleid van de gemeente;
- Omgaan met belangen: elkaar informeren over voorgenomen beleid en respecteren van elkaars belangen;

- Slagkracht: versterken van de slagkracht in onze samenwerking, gericht op versterking van de buurtinitiatieven en om de uitvoeringskracht van de gemeentelijke programma's te versterken.

Tussen het bestuur van het platform en de gemeente is periodiek overleg.

Het platform heeft een webpagina opgezet om zo vindbaar te zijn voor iedereen ([BEI - Platform BEI](#)). Ook heeft het platform bijeenkomsten en een excursie georganiseerd. Om alles uit te kunnen voeren, ontvangt het platform subsidie voor de exploitatie van de vereniging.

Verder werkt het platform aan de professionalisering van de vereniging. De gemeente heeft het onderzoek gefinancierd naar hoe Platform BEI te professionaliseren als representatieve koepelorganisatie.

Wat gaan we in 2026 doen?

In 2026 worden de resultaten van het onderzoek verwacht naar de professionalisering van het platform, waarin duidelijk wordt wat de behoefte is van de aangesloten buurtinitiatieven. Parallel wordt er door de stichting gewerkt aan een digitaal platform of website en een plan van aanpak op welke wijze de komende drie jaar invulling gegeven wordt aan de samenwerkingsafspraken en verdere groei van het platform.

2.5 Ondersteuning Beginnende Buurtinitiatieven

De ondersteuningsaanpak voor beginnende buurtinitiatieven is een instrument gericht op de praktische ondersteuning van (toekomstige) beginnende buurtinitiatieven. In de pilot zijn Bossche energiecollectieven geholpen in hun ontwikkeling naar een bestendig initiatief, waarnaar ze uiteindelijk zelfstandig (via platform BEI) in hun buurt aan de slag kunnen om samen met buurtgenoten te verduurzamen.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

In 2025 zijn de pilots afgerond. In een tweetal evaluatiebijeenkomsten hebben we geleerd dat:

- Er een groot verschil in tempo en ambitie is per buurt(initiatief) en dat ondersteuning anders is per fase van het initiatief;
- Energieadviseurs een belangrijke ingang zijn om binnen te komen bij buurtgenoten;
- Een vaste contactpersoon bij gemeente meerwaarde heeft;
- Er behoefte is aan een toolbox met data over de buurt;
- De (organisatie van) en verbinding met andere initiatieven ontbreekt, voorbeelden worden niet gedeeld.

De betrokkenheid en inzet van bewoners en buurten is voor de energietransitie onmisbaar en daarom is in 2025 besloten om energie-initiatieven structureel te ondersteunen met een subsidieregeling. In de regeling maken we onderscheid tussen de ondersteuning van energieke beginners en energieke doorzetters, omdat we hebben gezien dat de benodigde ondersteuning per fase verschilt.

Wat gaan we in 2026 doen?

We zullen samen met Platform BEI (Bossche Energie Initiatieven) kijken op welke wijze we de ondersteuning van (nieuwe) initiatieven kunnen organiseren en welke middelen daarvoor nodig zijn. We ontwikkelen een toolbox en houden één contactpersoon bij de gemeente voor de initiatieven.

We komen met een campagne rondom de subsidieregeling voor energie-initiatieven. Bij energieke beginners die net begonnen zijn zal de ondersteuning vooral zijn in het verenigen van de mensen en kijken wat er zoal mogelijk is in hun straat of buurt.

2.6 Energieloket Brabant Woont Slim

Brabant Woont Slim (BWS) is het regionale energieloket dat inwoners informeert en stimuleert om hun woning te verduurzamen. Het loket stimuleert duurzaam gedrag, sluit aan bij instrumenten uit de Besparingsaanpak en biedt via de website relevante informatie voor woningeigenaren én huurders.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

In 2025 zijn campagnes gedraaid rondom verschillende instrumenten uit de Besparingsaanpak. Verder zijn er lokale acties gepromoot, ervaringsverhalen van inwoners gedeeld. Inwoners werden actief gewezen op beschikbare subsidies. Sinds het najaar van 2024 verschijnt er elke acht weken een nieuwsbrief.

- 15.074 website bezoekers in 1 jaar tijd
- Tijdens de drukste maand bereikte we ruim 35.000 accounts op de sociale media kanalen. Dit is 3,5 keer meer dan in 2024
- Er zijn 2 webinars georganiseerd in 2025
- Hoogste interactie rondom campagne van buurmannen Tini en Tonnie

Door jaarrond informatie te blijven delen groeit het bereik van BWS. Dit zien we ook terug op de interactie op de sociale media kanalen.

Wat gaan we doen in 2026?

In 2026 evalueren we Brabant Woont Slim en bepalen we hoe we het energieloket de komende jaren willen inzetten. De afgelopen jaren is er veel opgebouwd met BWS: kennis, een samenwerkingsverband, bereik en verschillende middelen. In de doorontwikkeling onderzoeken we hoe BWS optimaal kan aansluiten bij lokale en regionale energiebesparingsprojecten en het aankomende energiehuis. Daarnaast blijven we inzetten op lokaal nieuws en starten we een campagne die inspeelt op natuurlijke momenten waarop inwoners verduurzamingsstappen zetten.

Aan de slag met een fysiek energiehuis

Energieloket Brabant Woont Slim is het digitale loket waar inwoners terecht kunnen voor advies en ondersteuning bij het verduurzamen van hun woning. De Rijksoverheid wil de bereikbaarheid van advies en ondersteuning verhogen, en heeft als onderdeel van de implementatie van de Europese wetgeving over de energieprestatie van gebouwen (EPBD IV) besloten dat gemeenten naast een digitaal energieloket, ook een fysiek loket moeten opzetten: het energiehuis. Het energiehuis zou het voor inwoners, mkb'ers en eigenaren van maatschappelijk vastgoed makkelijker maken om op één plek eenduidige informatie en ondersteuning te vinden over verduurzamingsmaatregelen. Het Rijk heeft aangegeven medio 2026 te komen met de richtlijnen en mogelijke financiële middelen. Vooruitlopend op deze informatie starten we met een verkenning naar de mogelijkheden, waarbij de behoefte van toekomstige gebruikers centraal staat.

2.7 Voor iedereen een energieadvies

Als gemeente bieden we inwoners verschillende vormen van energieadvies. Sinds 2019 bestaat het Bossche Energieadvies, daarnaast zijn er energiecoaches actief in hun buurt, deelnemers aan de spouwmuurisolatieactie kunnen een energiescan krijgen en eigenaren van monumenten kunnen bij de afdeling erfgoed terecht voor maatwerkadvies.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

Het Bossche Energieadvies

Het Bossche Energieadvies helpt woningeigenaren sinds 2019 met een onafhankelijk advies over het verduurzamen van hun woning. Sinds oktober 2023 kunnen huiseigenaren met een woning die veel energie verbruikt het advies krijgen tegen een gereduceerde prijs. Voor bewoners met een lagere WOZ waarde is het advies zelfs gratis. Zij kunnen kiezen uit twee onafhankelijke adviespartijen. Inmiddels zijn er 1.202 energieadviezen afgenomen. Dat laat zien dat het energieadvies goed wordt gevonden en dat steeds meer mensen bereid zijn stappen te zetten om hun woning te verbeteren.

Energieadvies vanuit het Isolatieprogramma

Deelnemers en afvallers van de spouwmuurisolatieactie kunnen een gratis energiescan krijgen. Deze scan helpt bewoners om inzicht te krijgen in vervolgstappen na de spouwmuurisolatie. Momenteel heeft 8% van de deelnemers die het aanbod hebben ontvangen, een adviesgesprek ingepland.

De spouwmuurisolatieactie wordt opgevolgd door het MCO-programma waarin het energieadvies wordt gekoppeld aan een backbone die leidt tot een maatwerkofferte met subsidie- en financieringsopties. Zo zetten we volop in op ontzorgen.

Energieadvies van energiecoaches

In 2024 hebben we een grote groep Bossche energiecoaches opgeleid. Zij helpen buurtgenoten op een makkelijke en persoonlijke manier met tips om energie te besparen. In 2025 zijn de coaches volop in hun buurten aan de slag gegaan. Ze organiseerden succesvolle warmtewandelingen en gaven energieadvies aan bewoners. In de Maaspoort en in de Muntel zijn zelfs nieuwe buurtinitiatieven ontstaan dankzij hun inzet. De energiecoaches brengen zo een beweging op gang in de buurt. Deze beweging wordt verder versterkt door de ondersteuning die energie initiatieven krijgen via onze gemeentelijke subsidie en via het Platform BEI.

Maatwerkadvies voor monumenten

De afdeling Erfgoed werkt aan een plan om meer monumenteneigenaren te bereiken en te enthousiasmeren. Het doel is om monumenten op een slimme en zorgvuldige manier te verduurzamen. Daarbij krijgen eigenaren duidelijke informatie, ondersteuning en begeleiding. Vaak blijkt dat er meer mogelijkheden zijn dan men in eerste instantie denkt. Elk jaar helpen we gemiddeld 55 monumenteneigenaren bij het verduurzamen van hun pand, vaak als onderdeel van een restauratie. Bij zo'n restauratie komt veel kijken, en eigenaren worden tijdens het hele traject begeleid.

We hebben het afgelopen jaar gezocht naar extra capaciteit om dit werk verder uit te breiden. Dat blijkt uitdagend, omdat er weinig mensen zijn met kennis van zowel monumenten als verduurzaming. Daarom zetten we deze zoektocht in 2026 voort, zodat we in de toekomst nog meer monumenteneigenaren kunnen ondersteunen.

Wat gaan we in 2026 doen?

Het experimenteren met verschillende vormen van energieadvies geeft inzicht in dat bewoners uiteenlopende informatiebehoeften hebben. Sommigen zoeken tips over verwarming of ventilatie. Anderen willen juist weten hoe zij hun zelf opgewekte elektriciteit het beste kunnen benutten nu de salderingsregeling wordt afgebouwd. Een uniforme adviesvorm werkt daarom niet voor iedereen.

Daarom bouwen we in 2026 verder aan een ecosysteem waarin energieadviezen, beleid, uitvoering en bewonersinitiatieven elkaar versterken. We onderzoeken welke rol gemeentelijke energieadviezen naast het MCO-programma nog moeten spelen en hoe energiecoaches de persoonlijke, laagdrempelige schakel vormen tussen de gemeentelijke instrumenten en bewoners.

Daarnaast werken we aan een plan van aanpak voor monumenteigenaren. Hiermee verbeteren we onze communicatie, laten we zien welke begeleiding beschikbaar is en maken we duidelijk wat er wél mogelijk is bij het verduurzamen van monumenten. Dit voorjaar staat bovendien de 3-daagse monumentenbeurs weer in 's-Hertogenbosch. Daar presenteren we de Erfgoed verhalenkast: een inspirerend, levend archief over duurzaam erfgoed. Biobased isolatiematerialen krijgen hierbij extra aandacht, omdat ze door hun bouwфysische eigenschappen zeer geschikt zijn voor monumentale panden. Zo dragen we niet alleen bij aan duurzaam erfgoed, maar ook aan de bredere circulaire agenda.

2.8 VvE aanpak

Inwoners met een koopwoning binnen een Vereniging van Eigenaren (VvE) zijn samen verantwoordelijk voor het verduurzamen van hun gebouw. Met de VvE aanpak helpen we hen daarbij met voorlichting, trainingen en ondersteuning bij het proces. Doordat we de samenwerking aan zijn gegaan met het VvE Transitiecentrum Brabant (VTCB) kunnen we gebruikmaken van de kennis en ervaring die in andere gemeenten is opgedaan. Zo leren we sneller wat werkt en kunnen we VvE's beter begeleiden bij hun stappen richting een toekomstbestendig gebouw.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

In het voorjaar benaderde we kleine VvE's en in het najaar middelgrote VvE's. Dit is gedaan via sociale media, BWS, sociale media kanalen, het VTCB en de Bossche Omroep, wat bij de kleine VvE's leidde tot een hoge opkomst op de informatiebijeenkomsten.

- Er hebben vier cursusrondes plaatsgevonden;
- Een informatiebijeenkomst voor grote VvE's werd bezocht door 100 deelnemers;
- 60 VvE's deelgenomen aan de cursus;
- De deelnemers vertegenwoordigde ruim 600 woningen.

Diverse VvE's die deelnamen aan het traject organiseerden informatieavonden waarbij bewoners door professionals werden meegenomen in de mogelijkheden voor verduurzaming. Sommigen VvE's staan op het punt om te starten met isoleren, anderen werken nog aan de interne organisatie. Om dit proces te versterken, is in 2025 een subsidieregeling voor energiebesparende maatregelen voor VvE's opgesteld. Hiermee stimuleren we VvE's om nu te starten en door te pakken met het isoleren van het gebouw.

Wat gaan we in 2026 doen?

We blijven cursussen organiseren en nemen daarbij de punten mee die we de afgelopen periode hebben geleerd. We merken dat sommige VvE's na het nemen van besluiten alsnog vastlopen. Daarom onderzoeken we hoe we hen beter kunnen ondersteunen in de stappen daarna.

Grote VvE's hebben vaak een bestuur dat nog niet goed in beeld is bij de gemeente. Daardoor zijn ze soms lastig te bereiken. We gaan kijken hoe we deze besturen beter kunnen vinden en gericht kunnen benaderen, zodat het contact persoonlijker en effectiever wordt.

Daarnaast starten we een kleine pilot voor VvE's met 2 tot 6 woningen. Veel van deze VvE's liggen in de binnenstad en bestaan uit oudere of monumentale panden, vaak boven winkels of bedrijven. Dat maakt verduurzamen ingewikkelder en kostbaarder, en veel van deze kleine VvE's hebben geen duidelijke organisatie, begroting of onderhoudsplan. Juist daarom willen we hen gericht ondersteunen. Ondanks de beperkte isolatieruimte beginnen we met deze pilot, omdat deze VvE's anders nauwelijks in beweging komen, terwijl zij wel risico lopen op hoge energierekeningen.

2.9 Aanpak Particuliere huur

Onderzoek in 's Hertogenbosch laat zien dat veel huurders van particuliere woningen graag willen verduurzamen, maar dat zij daarbij afhankelijk zijn van hun verhuurder. Het initiatiefrecht kan hierbij helpen, maar is niet voor iedere huurder makkelijk toe te passen. Met de aanpak Particuliere Huur ondersteunen we huurders en verhuurders bij de stappen richting verduurzaming, zodat zij beter weten wat mogelijk is en hoe ze dat kunnen aanpakken.

Ruim de helft van de particuliere huurwoningen ligt binnen een VvE. Daarom verwachten we dat deze groep deels kan worden meegenomen via de aanpak voor kleine VvE's.

Wat gaan we in 2026 doen?

Uit het onderzoek blijkt dat huurders het vaak moeilijk vinden om met hun verhuurder in gesprek te gaan en afspraken te maken over verduurzaming. Voor deze doelgroep willen we de particuliere huur aanpak opstarten. Het is niet gelukt om in 2025 te starten met de pilot, dit gaan we in 2026 wel doen. Vanwege de beperkte isolatieruimte beperken we deze pilot tot een kleine groep van ongeveer tien huurwoningen naast de VvE's. Zo houden we de impact op de beschikbare isolatieruimte minimaal, terwijl we waardevolle ervaring kunnen opdoen voor de verdere aanpak.

2.10 De Straataanpak

De Straataanpak helpt bewoners uit dezelfde straat om gezamenlijk hun woning te isoleren. De aanpak start met een plan van aanpak, waarin bewoners worden gemobiliseerd, isolatiemaatregelen worden onderzocht voor de verschillende type woningen en bewoners tijdens bewonersavonden worden geïnformeerd over de mogelijkheden. De aanpak ondersteunt bewoners bij het verkrijgen van goede voorwaarden en het benutten van subsidies. Bewoners beslissen uiteindelijk zelf of ze ingaan op de offertes.

WNa de pilot en evaluatie in 2024 is de aanpak doorgezet. In 2025 is een campagne gestart om bewoners te stimuleren samen met hun straat aan de slag te gaan. Een nieuwe variant, waarin bewoners meer regie hebben, is uitgerold in drie buurten: door bewonersgroep energietransitie in de Buitenpepers in de Vijfde/Zesde/Zevende Buitenpepers, door Zandbewoners in 't Zand in de Maijweg en door een buurtinitiatief in het Soperse Bos in Vinkel.

- 3 straataanpakken
- 317 woningen aangeschreven

In de Buitenpepers zijn menukaarten gemaakt voor verschillende woningtypen en zijn bewoners actief betrokken bij het opvragen en beoordelen van offertes. Met een succesvolle bewonersbijeenkomst zijn burens geïnformeerd over het aanbod.

In de Maijweg speelt bewonersvereniging Zandbewoners een centrale rol. De straat bevat veel boven- en benedenwoningen binnen VvE's, waardoor de aanpak complexer is. Erfgoed is betrokken om te zorgen dat de verduurzaming past bij het straatbeeld. Door de inzet van straatambassadeurs en Zandverbinders wordt verwacht dat veel burens meedoen. De Zandbewoners zullen de bewoners zelf verder gaan begeleiden.

In 't Soperse Bos is de straataanpak gestart vanuit een buurtinitiatief. Bewoners van de chaletwoningen zijn samen bezig met het verduurzamen van hun woningen. Het typologieonderzoek heeft plaatsgevonden, en de bewoners gaan zelf aan de slag met het vervolg.

Wat gaan we in 2026 doen?

Door de beperkte isolatieruimte in de komende jaren richten we ons vooral op aanpakken die huishoudens ondersteunen die risico lopen op energiearmoede. De Straataanpak sluit minder goed aan bij deze doelgroep en zetten we daarom tijdelijk stil, totdat er weer meer ruimte is om te isoleren. De pilots die al lopen, ronden we met zorg af. Zo behouden we de kennis en ervaring die we opdoen en kunnen we deze gebruiken voor de volgende stappen.

Update: december 2025

Samen verduurzamen we De Haren!

Stel het ideale menu voor
jouw huis samen

Deze menukaart is samen met
bewoners opgesteld door de
gemeente 's-Hertogenbosch,
EnergieNul73 en Buitenlijn.

Contact: Simon Schoonen
s.schoonen@s-hertogenbosch.nl

2.11 Gespikkeld bezit

Woningcorporaties zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van hun eigen woningvoorraad. Tussen de huurwoningen die verduurzaamd worden, bevinden zich vaak ook woningeigenaren van voormalige corporatiewoningen. Dit noemen we gespikkeld bezit.

Wat hebben we afgelopen periode gedaan?

De pilot in de Haren met Zayaz liep door in 2025. Bewoners kregen twee menukaarten aangeboden:

- Mee met de tijd: de juiste stap om de woning naar energielabel C te isoleren;
- Mee met de buurt: om woningen te verduurzamen naar label B en ook qua uiterlijk gelijk te trekken met de verduurzaamde sociale huurwoningen.

Bewoners konden daarnaast ook gebruik maken van ondersteuning door een budgetcoach, individueel energieadvies en aanvullende subsidies.

- Bij bijna 70% van de koopwoningeigenaren in de Haren zijn verduurzamingsmaatregelen nodig
- 32% van de koopwoningeigenaren is voornemens om te kiezen voor een van de verduurzamingsmenu's

De drie pilots startten in 2024 vanuit de verwachting dat veel koopwoningeigenaren in gespikkeld bezit met energiearmoede te maken hebben. In de Haren, een buurt met relatief hoge energiearmoede, bleek dit echter niet te gelden voor de doelgroep van voormalige huurwoningen.

Wat gaan we in 2026 doen?

Op dit moment zijn er geen nieuwe plannen van corporaties om projecten te starten in straten met gespikkeld bezit. We verwachten dat een vergelijkbare aanpak weer aan bod komt wanneer er in de toekomst een buurtaanpak vanuit gebiedsgericht werken wordt opgezet. Tot die tijd zetten we deze aanpak, vanwege de beperkte isolatieruimte, tijdelijk stil. De projecten die al lopen, ronden we zorgvuldig af zodat de kennis en ervaring behouden blijven.

Hoofdstuk 3:

Voortgang van de Warmtenetaanpak

Met de Warmtenetaanpak richten we ons op de alternatieve warmtebronnen voor woningen. In de TVW 2.0 staat dat sommigen buurten mogelijk op een collectieve warmteoplossing worden aangesloten. In Proeftuin 't Zand onderzoeken we welke oplossing haalbaar is en in Noord verkennen we de mogelijkheden voor een collectief warmtenet. Tegelijkertijd werken we aan het opzetten van een Gemeentelijk Warmtebedrijf dat deze collectieve systemen in de toekomst gaat beheren.

Netschaarste in de warmtetransitie

De overstap van aardgas naar duurzame warmte vraagt in veel gevallen meer capaciteit van het elektriciteitsnet. Warmtepompen hebben daarbij de grootste impact, maar ook warmtenetten gebruiken elektriciteit, omdat veel systemen (deels) werken met grote warmtepompen. Het tekort aan ruimte op het elektriciteitsnet zorgt voor uitdagingen voor bedrijven, huishoudens en overheden, en heeft daardoor invloed op de warmtetransitie.

We zijn in gesprek met netbeheerder Enexis om onze plannen beter op elkaar af te stemmen en de gevolgen van netcongestie zoveel mogelijk te beperken. Tegelijk weten we dat de capaciteit en middelen van Enexis beperkt zijn en dat onze prioriteiten niet altijd precies aansluiten. Daarom blijft netcongestie de komende jaren een belangrijke belemmerende factor om rekening mee te houden. Door goed samen te werken en op tijd keuzes te maken, blijven we stappen zetten in de warmtetransitie.

3.1 Proeftuin 't Zand

In het noordelijke deel van 't Zand werken we toe naar een aardgasvrije buurt. Het doel is om te leren op welke wijze een buurtgerichte aanpak kan werken.

Samen met de woningcorporaties werken we aan goed geïsoleerde woningen. Woningcorporatie Zayaz heeft inmiddels het merendeel van haar bezit verduurzaamd en ook BrabantWonen maakt goede voortgang, veel woningen staan momenteel in de steigers.

Parallel hieraan zijn we gestart met een aanpak voor particuliere woningeigenaren. Dit is complex, omdat veel woningen onderdeel zijn van een VvE en in een beschermd stadsgezicht liggen. Lokale MKB'ers hebben een gratis energiescan aangeboden gekregen om inzicht te krijgen in de verduurzamingsmogelijkheden. In de komende periode blijven we werken aan de isolatieaanpak om meer bewoners en bedrijven te bereiken.

De gemeente informeert samen met Zayaz, Enpulse warmte infra en Farent bewoners via een digitale nieuwsbrief met projectupdates, bewonersverhalen en oproepen voor bijeenkomsten of acties. De nieuwsbrief heeft 270 abonnees. Bij de editie van 27 oktober had 68% van de abonnees de nieuwsbrief geopend. Alle bewoners ontvangen daarnaast ook een verkorte versie van de nieuwsbrief in de brievenbus. Ook organiseren we bijeenkomsten, zoals in februari 2025 voor een kleine groep betrokken bewoners en tijdens de Spoorzone-bijeenkomst op 16 april. Zo blijven bewoners betrokken bij de warmtetransitie en zien zij wat zij zelf kunnen doen.

We werken ondertussen aan een haalbaar en betaalbaar warmtenet, met warmte opgewekt door een buurtwarmtepomp. Dit vraagt meer tijd door veranderende wet- en regelgeving en aanpassingen in subsidies. Op dit moment worden de plannen opnieuw doorgerekend en vindt er een herijking van de risicoanalyse plaats. Daarbij wordt ook getoetst of deze oplossing voldoet aan de voorwaarden van de toegekende rijkssubsidie. Een gesprek met het Nationaal Programma Lokale Warmte maakt onderdeel uit van dit proces.

Omdat we in 't Zand nieuwe oplossingen uitproberen, nemen we de tijd om zeker te weten dat de gekozen aanpak werkt, betaalbaar is en past bij de woningen.

3.2 Ontwikkelingen in Noord

Op basis van de bronnenstudie (bijlage TVW 2.0) denken we dat 23 buurten aangesloten kunnen worden op een collectieve warmtevoorziening op basis van twee warmtebronnen: de rioolwaterzuivering (RWZI) Treurenburg van Aa en Maas, en de rivier de Maas. We starten met de buurten die dicht bij de RWZI liggen en waar bovengemiddelde energiearmoede is, de drie startbuurten de Edelstenenbuurt, de Muziekinstrumentenbuurt, de Sprookjesbuurt en de Hambaken zelf.

In 2025 onderzochten we samen met Waterschap Aa en Maas de haalbaarheid van de RWZI als warmtebron in Noord. Het technisch concept is verder uitwerkt en ook zijn de kosten voor de bewoners verder uitgewerkt. Betaalbaarheid voor inwoners blijft een belangrijke randvoorwaarde voor een duurzame warmtevoorziening. We gaan in 2026 een intentieverklaring sluiten met het Waterschap Aa en Maas om samen de warmtebron verder te ontwikkelen.

De Hambaken is in 2025 aangewezen als een van de buurten voor een gebiedsgerichte aanpak. Vanuit het warmtenet in Noord zullen we daarop aansluiten. Hierdoor worden meerdere sociale en fysieke thema's die spelen in een buurt in een keer aangepakt, zoals leefbaarheid, veiligheid en de warmtetransitie. Echter betekent dit ook, dat we van de planning en voortgang van de gebiedsgerichte aanpak afhankelijk zijn voor de warmtetransitie. Voor aansluiting op het warmtenet moeten huur- en koopwoningen beter worden geïsoleerd, zodat iedereen kan meedoen én profiteert van lagere energiekosten.

Wet Collectieve Warmte & Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie

De Wet Collectieve Warmte (Wcw) is de opvolger van de huidige Warmtewet en bepaald dat warmtenetten met meer dan 1.500 aansluitingen voor minstens 50% in handen van een publiek warmtebedrijf moet zijn. Publieke partijen (gemeenten, netbeheerders, waterschappen, drinkwaterbedrijven, provincies en staatsdeelnemingen) onderzoeken wat hun rol zou kunnen zijn en private partijen trekken zich juist terug. De Tweede Kamer heeft op 3 juli 2025 het wetsvoorstel Wet collectieve warmte (Wcw) aangenomen. De inwerkingtreding wordt verwacht op 1 januari 2027.

De Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (Wgiw) geeft gemeenten bevoegdheden om de regierol in de warmtetransitie waar te maken. In de Wgiw is opgenomen dat gemeenten een Warmteprogramma moeten opstellen en gebruik kunnen maken van de aanwijsbevoegdheid. De wet treedt gefaseerd in werking. De eerste fase begint op 1 januari 2025, de rest van de wet treedt naar verwachting op 1 juli 2026 in werking.

3.3 Ontwikkeling van het Gemeentelijk Warmtebedrijf

Eind 2025 is definitief besloten het gemeentelijke warmtebedrijf op te richten voor het warmtenet in de Groote Wielen Noord. Dit is een verbonden partij waar de gemeente 100% aandeelhouder van is. Het warmtebedrijf wordt verantwoordelijk voor het ontwerp, de realisatie en exploitatie van het warmtenet in de Groote Wielen Noord. Met een aanbesteding is Heijmans als uitvoeringspartner geselecteerd.

In 2026 gaan we aan de slag met de inrichting van het warmtebedrijf zoals de bemensing, het opzetten van de bedrijfsprocessen en de financiële administratie. Ook wordt het definitieve ontwerp van het warmtenet in De Groote Wielen Noord afgerond en zal worden gestart met de aanleg van het warmtenet. Daarnaast onderzoeken we hoe het warmtebedrijf in de toekomst kan opschalen om meerdere warmtenetten te beheren.

We blijven actief de samenwerking opzoeken met andere (Brabantse) gemeenten, het op te richten provinciaal warmtebedrijf, waterschap Aa en Maas, Enexis en marktpartijen om kennis te delen en waar mogelijk samen op te trekken in de warmtetransitie.

Hoofdstuk 4:

Voortgang van de Communicatieaanpak

In 2025 zijn we doorgegaan met de uitvoering van het communicatieplan 2024 (Communicatieplan Transitievisie Warmte 2.0). Om bewoners te kunnen informeren, draagvlak te creëren en bewoners aan te zetten tot actie, is de communicatiestrategie doorontwikkeld en zijn bestaande middelen verbeterd. Hiermee is een stevige basis gelegd om de komende jaren effectief te blijven communiceren over de warmtetransitie. In dit hoofdstuk delen we de resultaten en de geleerde lessen.

4.1 Doorlopende communicatie

We zijn aan de slag gegaan met een communicatiestrategie voor de warmtetransitie om inwoners zo goed mogelijk te bereiken met de warmtetransitie. Deze strategie sluit tevens aan bij de nieuwe communicatieboodschap en merkstrategie die gemeentebreed is opgesteld, zodat we als gemeente op een uniforme en duidelijke manier communiceren met onze inwoners.

Met de communicatiestrategie kunnen we bewoners informeren, draagvlak creëren én aanzetten tot actie. We hebben een algemene kernboodschap opgesteld, die van toepassing op alle doelgroepen binnen de gemeente. Daarnaast hebben we per doelgroep een gerichte boodschap vastgesteld waarmee we gericht kunnen communiceren.

Kernboodschap

In 's-Hertogenbosch gaan we samen onze huizen verwarmen zonder aardgas. Dit is beter voor het klimaat, zorgt voor een comfortabeler huis en een stabielere energierekening. Als gemeente gaan we per buurt aan de slag, met aandacht voor betaalbaarheid en comfort. We doen dit stap voor stap, zodat iedereen mee kan doen. Je kunt nu al beginnen door

zoveel mogelijk energie te besparen en door je huis te isoleren. Hulp nodig? De gemeente geeft je graag advies, informatie en ondersteuning.

4.2 Warmtewijzer gelanceerd

Een belangrijke actie uit het communicatieplan was het ontwikkelen van een postcodetool. Met de postcodetool weten bewoners wanneer hun buurt aan de beurt is om van het aardgas af te gaan en welke warmteoplossing er in beeld is (indien bekend). Zo weten bewoners waar ze zich op moeten voorbereiden. In juni 2025 is deze tool gelanceerd onder de naam: [Warmtewijzer](#).

De warmtewijzer is vooraf uitgebreid getest op gebruiksvriendelijkheid en wordt geactualiseerd zodra er nieuwe informatie beschikbaar komt. In een latere fase kan de Warmtewijzer ook worden ingezet als centrale landingspagina voor communicatiecampagnes over de warmtetransitie, zodat bewoners meteen kunnen zien wat er in hun buurt gaat gebeuren.

4.3 A/B testen met enveloppe tijdens de spouwmuurisolatie actie

Bij gerichte acties voor een specifieke doelgroep is het soms lastig om de juiste bewoners te bereiken. Het ene huis komt wel in aanmerking, en de burens misschien niet. Daardoor zijn we vaak afhankelijk van een brief om de juiste doelgroep te informeren. De reactie op brieven is echter vaak beperkt.

Om te leren hoe dit beter kan, hebben we bij de actie voor spouwmuurisolatie een A/B-test gedaan met verschillende enveloppen. We wilden onderzoeken of gemeentelijke post soms ongeopend wordt weggegooid, en of tekst op de envelop hier invloed op heeft. In deze campagne hebben we drie soorten enveloppen gebruikt.

We gebruikten drie varianten:

1. Een standaard enveloppe met alleen het gemeentelogo.
2. Een enveloppe met het gemeentelogo en de tekst:
3. 'De gemeente betaalt: Laat nu gratis je spouwmuur isoleren'.
4. Een enveloppe met het gemeentelogo en de tekst:
5. 'Open deze envelop voor een gratis jas... voor je huis!'.

Uit de aanmeldingen blijkt dat de envelop met de tekst 'De gemeente betaalt' het best werd geopend. De standaard envelop en de envelop met 'Een gratis jas' trokken duidelijk minder aandacht. Dit laat zien dat de tekst op een envelop invloed kan hebben op het aantal reacties. De lessen uit deze test gebruiken we bij toekomstige campagnes. We bekijken bij welke isolatieacties een opvallende enveloptekst echt iets kan toevoegen.

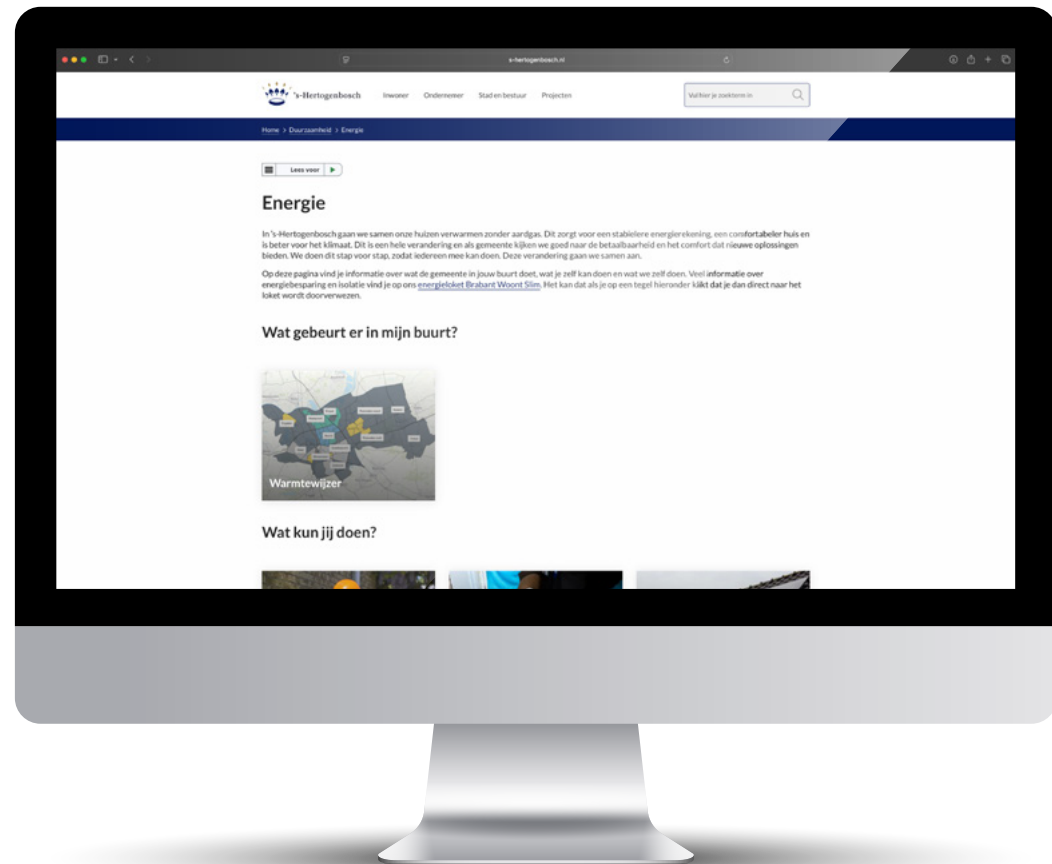

4.4 Betere vindbaarheid gemeentelijke websites

De afgelopen jaren waren er op de gemeente website veel verschillende webpagina's over de warmtetransitie. Informatie was versnipperd en lastig vindbaar. In 2025 zijn alle gemeentelijke webpagina's met informatie over de warmtetransitie geüpdatet, gestructureerd en dus beter vindbaar en digitaal toegankelijk gemaakt.

Vanuit de gemeentelijke webpagina's wordt verwezen naar het regionale online platform Brabant Woont Slim. Hier vinden inwoners nog veel meer informatie om hun huis te verduurzamen.

Energie - Gemeente 's-Hertogenbosch

Hoofdstuk 5:

De financiële middelen

De bovenstaande actiepunten die in dit jaarverslag staan beschreven voor 2026, kunnen volledig worden betaald vanuit al bestaande gemeentelijke budgetten, Specifieke uitkeringen vanuit het Rijk, de Provincie Noord-Brabant en de Rijksbijdrage vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken. Daarnaast zijn er vanuit de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) middelen die ook in 2026 beschikbaar zijn voor extra personele kosten voor klimaat- en energiebeleid. Een deel van deze middelen worden ingezet voor de uitvoering van de TVW 2.0.

5.1 De financiële middelen van de Besparingsaanpak

De instrumenten uit de Besparingsaanpak worden gefinancierd vanuit verschillende budgetten. Vanuit het Bestuursakkoord zijn dit de budgetten voor de uitvoering van de TVW 2.0, en voor energiefixers/energiebesparing. Vanuit het Rijk zijn er SPUK-middelen ontvangen voor huishoudens met energiearmoede en voor het Nationale Isolatieprogramma. In 2025 hebben we de derde tranche van het Nationaal Isolatieprogramma aangevraagd en ontvangen. Met de € 2.453.149,- van de derde tranche kunnen we komende jaren aanvullend aan de 2.777 huishoudens, 1.564 extra huishoudens helpen met isoleren.

5.2 De financiële middelen van de Warmtenetaanpak

Proeftuin 't Zand heeft een rijksbijdrage gekregen waarmee een gedeelte van de benodigde investering in het warmtenet wordt gedekt. Ook is er een klein gedeelte beschikbaar om in te zetten als procesgeld. De bijdrage is voor het gedeelte van de investering dat zichzelf niet terugverdiend, oftewel de onrendabele top. Wat resteert is een financieringsvraagstuk voor de investering in het warmtenet dat zichzelf moet terugverdienen. Het organiseren van de financiering wordt samen met het beoogd warmtebedrijf opgepakt dat, bij een solide businesscase, investeert in het warmtenet.

Voor de ontwikkeling en het inrichten van het Gemeentelijk Warmtebedrijf en het aanleggen van de collectieve energievoorzieningen in bijvoorbeeld de startbuurten en 't Zand zijn nog geen financiële middelen gereserveerd. De financiële consequenties van deze ontwikkelingen worden via aparte raadsvoorstellen vanuit de projecten voorgelegd.

In het eerste Warmteprogramma geven we aan welke financiële middelen nodig zijn voor de start van buurtaanpakken in de geselecteerde buurten, de financiering van de onrendabele top van de beoogde warmtenetten en de noodzakelijke vervolgonderzoeken t.b.v. het tweede Warmteprogramma (over vijf jaar). In het Warmteprogramma hebben we het niet meer over een warmtenetaanpak, maar over de buurtaanpakken. Een Buurtaanpak kan betrekking hebben op buurten waar een warmtenet is voorzien als buurten die in aanmerking komen voor een individuele (all-electric) warmteoplossing (lees: een warmtepomp).

Voor de 3 startbuurten de Edelstenenbuurt, de Sprookjesbuurt en de Muziekinstrumentenbuurt zijn vanuit het Bestuursakkoord middelen gereserveerd om een start te maken met het isoleren van woning en de alternatieve warmteoplossing.

Colofon

Dit is een uitgave van gemeente
's-Hertogenbosch